

kapni; ennél fogva nem is *székely*-, hanem *Székely-gulyás* a helyes írása. Talán emlékezik is még egyik-másik írónk erre és szíveskedik folyóiratunkat értesíteni; mert ez irodalmi-művelődéstörténeti adat volna s legalább mi is dicsekedhetnénk irodalmi étellel, mint a francziák, kik Chateaubriand-t olvasnak is, esznek is. Valószínűvé teszi Tóth Béla adatát az is, hogy a Glück-Stadler-féle Inyestemeség Könyvében (32., 103.) németül az étel neve *Székely-Gulyás*-nak, nem pedig *Székler*-nek van írva.

TOLNAI VILMOS.

Lélekebe járó dolog. A címül írt régies szólást Bod Péter szótározza először (PPB.). Latin értelmezése: „religio est id facere“; a német pedig: „eine Gewissens-Sache“. Baróti Szabó Dávid a Magyarság Virágiban így értelmezi: „lelki büntetés alatt kötelező“; Kresznerics szerint: „res conscientiosa, summi momenti“; Kassainál: „Lelki-isméretbenn járó dolog“. Ballagi magyar-német szótárai szerint is: Gewissens-sache. MTsz., SimB., KelB. nem ismeri.

Dr. Váczi János tanár úr közli velünk, hogy e szólás Kecskeméten ma is él. Akkor mondják, „mikor valaki temetésre megy; tehát lélek szerinti kötelességet teljesít“.

Tökörű (?). Ezt a különös szót a NySz. III. kötetében találjuk a *Tök* származékai közt: *tök* + *örű*, valamint *tök* + *ös*. Jelentése szerint is (herniosus) ide sorozza a NySz.

Egy adata van van rá, t. i. „Egy markot virágostul főzd meg ez centauriában borban, ad meg innya hasfayónac tökörű, czómórú embernek (Mel. Herb. 68.)“.

Az idézet meglehetősen hű, de nem hibátlan. Melius Herbariuma 68. előlapján t. i. a *tökörű* és *czómórú* között nincs vessző, vagyis *tökörű* nem az „embernek“, hanem a „czómórú“-nek a jelzője. Nem *tökörű ember*-ről, hanem *tökörű csömör*-ről beszél tehát Melius.

Miféle csömör lehet ez? Nézzük meg a „csömör“-re vonatkozó adatokat a NySz.-ban.

A „*tökörű*, *czómórú*“ adat itt is megvan, ugyancsak a hibás vesszővel. De van ezen kívül még egyéb is, még pedig szintén Meliusból. T. i. „Gyomor faiast, has *tekerő* *czemert*, farsabast meg gyogyit.“ Ugyan így Beythéből: „has *tekerő* *chómört* és farasabat meg gyogyit“.

Világos, hogy a *tökörű csömör* nem egyéb, mint (has) *tekerő csömör*.

Különösnek tetszhetik, hogy Melius a *tekerőt* e helyen *tökörű*-nek írja. Ilyesmi azonban az ő korában nemcsak nála fordult elő. Heltai Új Testamentoma egyik helyén (Ls) *teve* helyett *tőue*; Bibliája IV. részében (91.) *fenyő* helyett *főnyű* s ugyan így magánál Meliusnál (Herb.) következetesen *főnyű*.

A *tökörű* czikk tehát törlendő!

A „*cseppfolyós*“ szó történetéhez. A latin „fluidus, liquidus“-ra a régi magyarok két szava volt: *folyó* és *híg*. A „mensurae liquidorum“ magyar fordítása Comeniusnál 1643-ban: „*az hígaknak, folyó állatoknak mértéke*“. (Janua, 165.) Megjegyzendő azonban, hogy a *híg* „hajlékony“-t is tett: „jó híg vessző“; „híg nyakú ló“.

A mai „*folyós*“ elég fiatal szó; eddigi tudomásom szerint 1777-nél előbb nem találni. Molnár János Fisiká-jából (IV. könyv, 24. l.) jegyeztem ki: „Nedvessé és *folyóssá* válhatik az is, a mi mindenkor izmos volt“. A mai *szilárd*-at Molnár János t. i. izmos-nak nevezte.